

Магвеева К.С.

викладач кафедри іноземних мов
Миколаївського національного аграрного університету

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

У статті наведено огляд теоретичних засад підготовки студентів економічних спеціальностей до професійного спілкування в іноземному середовищі.

Ключові слова: професійна підготовка економістів, професійне іноземне спілкування, англійська мова за професійним спілкуванням, ділова англійська мова.

В статті приведено огляд теоретичних основ підготовки студентів економічних спеціальностей к професійному спілкуванню в іноземному середовищі.

Ключевые слова: профессиональная подготовка экономистов, профессиональное иностранное общение, английский язык за профессиональной направленностью, деловой английский язык.

The fundamentals of professional training of students of economic faculties to professional communication are reviewed.

Key words: vocational training of economists, professional education, English for specific purposes, Business English.

Державна політика України спрямована на міжнародну економічну інтеграцію, що зумовлює потребу у кваліфікованих спеціалістах, які зможуть успішно працювати в полікультурному просторі. З огляду на це перед вищими навчальними закладами постає складне завдання підготовки конкурентоспроможних фахівців економічного профілю, що призводить до реформування системи освіти у контексті процесів глобалізації та інтеграції.

Підготовка майбутніх спеціалістів економічного профілю до іноземного професійного спілкування є передумовою успішної професійної самореалізації молодих спеціалістів, а також співпраці та обміну досвідом із колегами з інших країн.

Проблема підготовки майбутніх економістів до іноземного професійного спілкування розглядалася в контексті їх професійної підготовки [3, с.11].

Важливе значення для нашої роботи мали дослідження з проблем професійної педагогіки, а саме праці, в яких обґрунтовано: методологічні основи професійної освіти (С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, Н.Г. Ничкало), педагогічні технології (В.П. Безпалько, С.О. Сисоєва), професійна підготовка фахівців у вищих навчальних закладах (А.М. Алексюк, О.О. Заболотська, В.О. Сластьонін, Л.О. Хомич), процес навчання загально технічних та спеціальних дисциплін (В.К. Сидоренко, Д.О. Тхоржевський, Б.О. Федоришин, В.В. Шапкін), інтеграційні процеси у загальній та професійно-технічній освіті (С.У. Гончаренко, Ю.І. Мальований, В.Т. Фоменко), основи міжпредметних зв'язків і професійної спрямованості навчання

(М.Ф. Борисенко, Л.П. Вороніна, В.Н. Максимова, В.І. Паламарчук, Л.Д. Хромова).

Окремі питання професійної підготовки фахівців економічного профілю розкрито в численних наукових працях (Ю.М. Атаманчук, К.О. Кірей, М.Г. Кочнева, С.М. Кустовський, В.А. Лівенцова, Л.Ф. Манякіна, Е.В. Мірошниченко).

Теоретичні основи підготовки майбутніх фахівців до спілкування розглянуто у працях, присвячених проблемам спілкування (Б.Г. Ананьєв, М.М. Бахтін, М.С. Каган, О.М. Леонтьєв, О.О. Леонтьєв, Б.Ф. Ломов, В.А. Семиченко).

Проблема навчання студентів фахового спілкування іноземною мовою стала предметом аналізу в дослідженнях Д. Дугласа, Р. Елліса, О.Б. Бігич, О.П. Биконі, В.Д. Борщовецької, К.Г. Вишневської, І.Б. Каменської, Л.Я. Личко, О.Б. Тарнопольського, С.К. Фоломкіної.

Значна кількість дисертаційних досліджень присвячена окремим аспектам підготовки фахівців різного профілю до професійного іншомовного спілкування. У цих роботах досліджується: формування іншомовної професійної компетенції фахівців економічних спеціальностей (Ю.М. Вєрв'юкіна-Рахальська, Г.А. Гринюк, Р.О. Гришкова, Т. Ю. Григор'єва, Л.О. Сікорська, Н.В. Ягельська, С. Донна, П. Еммерсон), комунікативних умінь та навичок (В.Д. Борщовецька, С. Джонсон, Л.І. Морська, Л.Я. Личко), навчання усного та писемного мовлення (Т.В. Алексєєва, С.С. Коломієць, М.Г. Кочнева, Е.І. Пасов, Н.Р. Петранговська, В.Л. Скалкін, Г.С. Скуратівська, І.А. Федорова), інтенсифікація навчання моделювання ситуацій професійного спілкування (Н. Брігер, М.Л. Вайсбруд, О.А. Каменський, З.М. Корнева, О.Б. Тарнопольський, І. Чирва, Н. Ягельська).

Професійна підготовка економістів передбачає вивчення англійської мови у три етапи. Перший етап передбачає вивчення загальної англійської мови, другий – англійської мови за професійним спрямуванням, а третій етап – ділової англійської мови [5, с.165]. Перед проведенням експериментального навчання з метою підготовки майбутніх економістів до іншомовного спілкування, необхідно стисло охарактеризувати англійську мову яка використовується в сфері економічної діяльності, а саме General Business English та English for Specific Business Purposes, «Загальна ділова англійська мова» та «Вузькоспеціалізована ділова англійська мова». Business English, (надалі BE) є узагальнюючим елементом цих двох понять і якнайповніше відображає специфіку вживання англійської мови для економічної сфери, має досить складну структуру і в різних дослідженнях може трактуватися по-різному [TOEIC].

У пострадянському просторі найбільше розповсюдження отримало поняття «Підмова спеціальності» [7, с.165], а на заході дуже близьке за змістом поняття «Language for Specific Purposes» (далі LSP).

Утім, на заході поняття BE і його компоненти трактуються по-різному. Так, наприклад, П. Мастер [6, с.76] вводить поняття English for Business and Economics (далі EBE, в яке він включає власне BE і, як окремі компоненти, ESP для секретарів, ESP для банківської справи, BE для проведення презентацій і тому подібне. В той же час автор виділяє як самостійні LSP, що не входять у BE, підмови для науки і технологій, для туризму, для готельного менеджменту і тому подібне. Іншої позиції дотримуються автори Т. Dudley-Evans, М. John, С. Johnson, офіційної програми, «Test of English for International Communication» (TOEIC), яка розроблена в США й широко

використовується в інших західних країнах. Вони розглядають поняття BE як узагальнене визначення для вузькоспеціалізованої ділової англійської мови (Business English for Specific Purposes) та загальної ділової англійської мови (General Business English). Тобто, дослідники виділяють два види Business English:

- Загальна ділова англійська мова (English for General Business Purposes), яка є поєднанням General English та професійного змісту (контексту) загального для більшості економічних спеціальностей [6, с. 17].

- Вузькоспеціалізована ділова англійська мова (English for Specific Business Purposes), яка розглядає мовний та мовленнєвий матеріал, сфери спілкування для конкретної економічної спеціальності (English for Accounting, English for Marketing, English for Banking, English for Finance) [6, с. 21], до якої входять підмови спеціальності:

- для міжнародного спілкування;
- для сфери інформаційних технологій;
- для обліку та аудиту;
- для маркетингу;
- для менеджменту;
- у сфері нерухомості;
- у сфері права [3, 115].

BE – це варіант англійської мови, який має яскраво виражену соціальну функцію для роботи у бізнес сфері в рамках заданих цілей. BE складається з мовних знань, комунікативних умінь, професійного змісту, управлінських умінь і навичок, культурної обізнаності.

Поняття «Ділова англійська мова» (BE) в цілому можна віднести до одного з видів підмови спеціальності. Проте на відміну від інших спеціальних підмов вона має ряд істотних відмінностей, які знайшли відображення, в тому числі, й в структурі навичок володіння англійською мовою та мовленням у діловій сфері. До найважливіших можна віднести особливості, які охарактеризовано нижче.

У її основу покладено правила вживання розмовної англійської мови, але вона має ряд наступних особливостей пов'язаних із змістовою стороною (лексикою, синтаксисом і дискурсом), які не розглядаються у даній статі.

Тракування BE в його вузькому сенсі дещо обмежує всю варіативність нових інноваційних технологій, які часто тісно пов'язані одна з одною. А це, у свою чергу, нерідко призводить до взаємного використання одних і тих самих спеціальних термінів і виразів в абсолютно різних «підмовах спеціальностей» [2, с. 31].

Проте, теоретичний аналіз стану дослідження проблеми підготовки фахівців економічних спеціальностей до професійного спілкування свідчить, що вище перелічені питання не отримали належного відображення в наукових працях. Недостатньо обґрунтованим залишається поняття готовності студентів економічних спеціальностей до іншомовного професійного спілкування. Поза увагою науковців залишилася цілісна система підготовки майбутніх фахівців економічного профілю до професійного та ділового спілкування [1, с.120].

Недостатню увагу було звернуто на необхідність сформованості у фахівців економічного профілю перш за все іншомовних лінгвістичних і професійно-комунікативних навичок, які відіграють важливу роль у таких сферах ділового спілкування як: ведення переговорів, проведення презентацій, телефонне

спілкування, складання й опрацювання документів економічного характеру й тому подібне [4, с. 12].

Цілком виправданим є висновок, що нині виникло й усе більш загострюється протиріччя між необхідністю реалізації нових вимог до якості професійної освіти та недостатньою розробкою проблеми покращення професійної іншомовної підготовки студентів економічних факультетів; між метою і завданням дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та недосконалої технології формування готовності до професійного іншомовного спілкування.

Ці протиріччя зумовили вибір теми дисертаційного дослідження «Підготовка майбутніх фахівців економічного профілю до професійного іншомовного спілкування».

Актуальність дисертаційного дослідження визначається:

- сучасними науковими тенденціями щодо професійної іншомовної підготовки студентів економічних спеціальностей;

- відсутністю наукового обґрунтування проблеми підготовки майбутніх фахівців економічного профілю до професійного іншомовного спілкування;

- потребою сучасного ринку праці у спеціалістах економічного профілю із високим рівнем володіння англійською мовою та мовленням для здійснення спілкування в міжнародному професійному середовищі;

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців економічних спеціальностей.

Предмет дослідження – система підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей до професійного іншомовного спілкування.

Мета дослідження – науково обґрунтувати й експериментально апробувати систему підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей до професійного іншомовного спілкування.

Загальна гіпотеза дослідження. Підготовка майбутніх фахівців економічного профілю до професійного іншомовного спілкування буде ефективною за умови, якщо система підготовки буде заснована на:

- англомовній професійній діяльності;

- на системі вправ, яка розроблена з урахуванням модульного принципу навчання і націлена на професійно-орієнтоване англомовне спілкування фахівців у сфері економіки в стандартних і нестандартних умовах навчальної іншомовної комунікативної взаємодії;

- активному впровадженні в практику навчання англійського мовлення інтерактивних імітаційних методів (рольових ігор, ситуативних завдань, проєктів тощо);

- на рефлексію студентів власного особистісно-професійного розвитку.

Мета і вихідна гіпотеза конкретизуються такими **завданнями**:

1. З'ясувати та обґрунтувати сутність поняття «підготовка майбутніх фахівців економічного профілю до професійного іншомовного спілкування»; уточнити поняття «навички».

2. Визначити критерії, показники та охарактеризувати рівні готовності майбутніх фахівців економічного профілю до професійного іншомовного спілкування.

3. Визначити й експериментально перевірити педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців економічного профілю до професійного іншомовного спілкування.

4. Теоретично обґрунтувати модель підготовки майбутніх фахівців економічного профілю до професійного іншомовного спілкування, розробити методiku підготовки майбутніх фахівців економічного профілю до професійного іншомовного спілкування, перевірити її ефективність у педагогічному експерименті.

4. Розробити комплекс навчально-методичного забезпечення формування підготовки майбутніх фахівців економічного профілю до професійного іншомовного спілкування .

Результати дослідження будуть мати практичну значущість. Так, у роботі будуть зроблені спроби теоретично обґрунтувати й експериментально підтвердити комплекс педагогічних умов ефективного формування професійно-педагогічних навичок у студентів – майбутніх фахівців економічних спеціальностей. Результати дослідження зможуть знайти практичне застосування у процесі навчання студентів за розглянутою спеціальністю, у післядипломній освіті економістів, при підготовці різних наукових праць і, особливо, навчально-методичних посібників для вищих навчальних закладів.

Література:

1. Кузнецова Л. Г. Профільно-орієнтоване навчання англійської мови та його особливості / Л. Г. Кузнецова // Вісник Черкас. ун-ту. — 2008. — Вип. 125. Серія : Педагогічні науки. — С. 119—122.
2. Личко Л.Я. Формування у студентів-менеджерів англомовної професійно спрямованої компетенції в говорінні // Іноземні мови. – 2005. – № 1. – С. 30-35.
3. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра напряму 0501 «Економіка і підприємництво» : галузевий стандарт вищої освіти: офіційне видання : наукове видання / [кол. авт. під заг. керівн. А. Ф. Павленка]. — К. : КНЕУ, 2006. — 128 с.
4. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуенок та ін. – К: Ленвіт, 2005. – 199 с.
5. Тарнопольський О.Б., Кожушко С.П. Методика обучения английскому языку для делового общения. Киев.: Ленвит, 2004. – 192с.
6. Brieger N. Language, Communication & Content: Striking the Right Balance // Teaching business English in Eastern Europe: why and how? – Д.: ДУЕП, 2006. – С. 11–13.
7. Widdowson H.G. Teaching Language as Communication. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1978. – 168 p.